

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ І ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глобальні світові інтеграційні процеси привели до виникнення Четвертої промислової революції коли вирішення питань інноваційного розвитку економіки країни забезпечення її конкурентоспроможності залежить по – перше: від наявності високоосвічених кадрів, сформованої системи підготовки висококваліфікованих фахівців, мобільності студентів і викладачів закладів вищої освіти (ЗВО), відкритості програм підготовки та міжнародного співробітництва закладів вищої освіти і, по – друге: від динаміки розвитку базового рівня економіки, корупції, правосуддя, інвестиційної спроможності інноваційного розвитку, організованості громадянського суспільства і відкритості прийняття рішень на всіх рівнях управління. Вирішення даних завдань в повній мірі залежить від успішності процесів, що мотивують і забезпечують належний рівень підготовки висококваліфікованих кадрів.

Метою дослідження є аналіз здійснюваних заходів, направлених на підвищення ефективності діяльності ЗВО і обґрунтування основних напрямів удосконалення механізмів підготовки молодих кадрів для ринкової економіки.

Оптимальним віком для виховання найбільш запитаних роботодавцями якостей (навиків роботи в команді, планування, критичного мислення, вирішення проблем, комунікативності тощо) є період впродовж студентських років.

Сьогодні декларується, що ЗВО забезпечують низький рівень підготовки кадрів майже у всіх сферах економіки. Дослідження показують, що це є наслідки соціально-економічної політики. В кінці 90-х років минулого століття національна вища і середня школа мали значний потенціал і здобутки. Випускники середньої школи вступали до ПТУ, технікумів, інститутів і університетів, після закінчення направлялись на робочі місця за обраною спеціальністю. Була збалансована потреба і підготовка фахівців всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів. ЗВО забезпечували достатній рівень підготовки фахівців і формували навички дальшого самостійного вдосконалення набутих знань. Сьогодні ми допустилися перевиробництва фахівців у всіх галузях і спеціальностях. На нашу думку це не перевиробництво, а неспроможність держави їх ефективно задіяти.

В перші роки незалежності України масово відкривались недержавні заклади вищої освіти. Державні ЗВО природничих напрямів через економічну кризу, приватизаційні процеси, зупинку підприємств масово розпочали підготовку кадрів економічного і юридичного напрямку. Значний попит серед випускників шкіл на ці спеціальності привів до платного, контрактного навчання. Що мало позитивний вплив на забезпечення стабільності соціально-економічного становища в державі. Але довготривале поглиблення економічної кризи, ріст безробіття значно знизило мотивацію у абітурієнтів і їх батьків до навчання у школі і ЗВО. Молодь залишилася незадіяною до активного громадсько-політичного життя. В результаті це вплинуло на рівень якості шкільної освіти і, відповідно, зниження контингенту студентів і якості їх підготовки.

Щоб впорядкувати мережу закладів вищої освіти і підвищити якість підготовки фахівців МОН України запровадило чотири рівні їх акредитації, встановивши підвищені вимоги до кожного наступного вищого рівня. Змінювались, відповідно до вимог часу, міжгалузеві стандарти підготовки фахівців з вищою освітою, вітчизняні вузи стали асоційованими членами Болонського процесу. Законодавчо посилювались вимоги до організації і змісту підготовки випускників у ЗВО.

Контроль дотримання підвищених вимог здійснювався при проходженні ліцензування, атестації і акредитації спеціальностей і ЗВО в цілому. Прийняті заходи дали позитивні результати, але їх частота і недовершеність посилили бюрократичні перепони позитивним змінам. Намагаючись зацікавити ЗВО у результатах їх діяльності і вплинути на рівень їх градації, Президент України у 1996 році видав Указ “Про затвердження Положення про національний заклад

(установу) України”, а у 2010 році КМУ прийняв Постанову “Про затвердження Положення про дослідницький університет”. Статус національного отримали 120 вузів, а статус дослідницького, самоврядного університету присвоєно 14 ЗВО.

Щоб обмежити доступ і зацікавити кращих випускників шкіл до навчання у ЗВО з 2006 року введено зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). Поряд з позитивним це нововведення має і недоліки: активне навчання у школі переноситься на позашкільне платне репетиторство, талановиті, але фінансово обмежені учні не завжди мають можливість продовжити навчатися у ЗВО, велика кількість молоді залишається не задіяною до активного суспільного життя через відсутність варіантів кар’єрного розвитку.

Тривалий депресивно-стагнаційний стан національної економіки блокує економічне пожвавлення і піднесення у всіх сферах суспільного життя і в тому числі негативно впливає на якість шкільної і вузівської підготовки. В результаті молоді люди не бачать перспективи і втрачають мотивацію до навчання і здобуття високої кваліфікації. З року в рік в країні зменшується ресурс кваліфікованої і інтелектуальної робочої сили. Перспективна молодь, кваліфіковані робітники і науковці знаходять визнання свого запиту у зарубіжних країнах. Утверджені національні вузівські колективи втрачають висококваліфіковані кадри, роками напрацьований імідж і матеріальну базу. Тенденцію регресивного розвитку необхідно терміново змінювати.

Для пожвавлення соціально-економічного життя в країні доцільно проводити не вибіркові, а комплексні реформи у всіх сферах економічних відносин. Рушійною силою позитивних змін ми бачимо високоосвічену молодь.

Позитивним є впровадження ЗНО, однак результати ЗНО доцільно враховувати при конкурсному зарахуванні до ЗВО на бюджетні місця з наданням робочого місця після навчання. На навчання за контрактними умовами зараховувати абітурієнтів на основі конкурсного відбору з врахуванням величини середнього балу атестату і в межах ліцензованого обсягу підготовки. Розширити можливість отримання пільгового кредиту на навчання.

Зарубіжний досвід показує, що тільки комплексне вирішення нагромаджених в країні проблем забезпечить інвестиційно-інноваційний розвиток національної економіки і вмотивоване використання наявного освітнього і наукового потенціалу.